

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Філологічний факультет
Кафедра української філології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи

 О.В. Когутюк

2023 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОКП 36 КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО
ЕКЗАМЕНУ**

«Методика навчання української мови,
методика навчання української літератури»

Підготовки – бакалаврів

Галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності – 014.01 Середня освіта (Українська мова і
література)

Денної форми навчання

2023-2024 навчальний рік

Робоча програма комплексного державного екзамену для здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української філології
Скрипник Н. І.;

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист кафедри української
філології Бабій А. П.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української
філології (Протокол №1 від 28 серпня 2023 року)

Завідувач кафедри української філології
кандидат філологічних наук _____ Н. І. Скрипник

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах реалізації концепції навчання української мови і літератури ставляться нові вимоги до підготовки вчителя-філолога, відповідно до яких випускники педагогічних закладів повинні володіти теоретичними знаннями, мати ґрунтовні практичні навички, високу професійну майстерність.

Комплексний державний екзамен є формою державної атестації та підсумком освітньої діяльності з підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Середня освіта (Українська мова і література)».

Основи професійної майстерності майбутнього вчителя-словесника формуються у педагогічному закладі у ході вивчення мовознавчих, літературознавчих дисциплін та методики навчання української мови, методики навчання української літератури.

Програма складена на основі чинних типових та робочих програм педагогічних закладів для спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Програма екзамену вміщує такі розділи:

1. Теоретичне питання «Методика навчання української мови».
2. Теоретичне питання «Методика навчання української літератури».
3. Практичне питання «Методика навчання української мови/літератури».

Під час комплексного державного екзамену здобувач вищої освіти повинен продемонструвати належний рівень досягнення програмних результатів навчання та сформованості компетентностей, що визначені освітньою програмою «Середня освіта (Українська мова і література)» першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти.

Форма проведення комплексного державного екзамену – усна.

Під час здачі комплексного державного екзамену здобувачі освіти можуть користуватися такими матеріалами:

1. Закон України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту».
2. Концепція «Нова українська школа», Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді.
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти.
4. Модельна навчальна програма «Українська мова», «Українська література». 5–6 класи та 7–9 класи.
5. Програма «Українська мова 10-11 класи. Рівень стандарту» (зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 826).
6. Програма з української літератури для 10–11 класів створена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016).
10. Навчальні підручники для 5–11 класів (Нової української школи).

1. Опис комплексного державного екзамену

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань 01«Освіта/Педагогіка»	Обов'язкова
Модулів – 1	Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	Рік підготовки 4-й
Змістових модулів – 2		Семестр 8-й
ІНДЗ – не передбачено навчальним планом		Лекції 0 год.
Загальна кількість годин – 30		Практичні 0 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –	Освітній ступінь: Бакалавр	Самостійна робота 30 год.
		Вид контролю: усний екзамен

2. Мета і завдання комплексного державного екзамену

Мета комплексного державного екзамену – визначити рівень теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів-філологів закладів загальної середньої освіти.

Основними завданнями комплексного державного екзамену є:

- виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови, української літератури;
- формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову та літературу до культурних надбань українського народу й людства загалом;
- формування в учнів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування з дотриманням норм українського етикету;
- ознайомлення з мовною системою й формування на цій основі базових лексичних, граматичних, стилістичних, орфоепічних і правописних умінь і навичок; здатності учня до аналізу й оцінки мовних явищ і фактів;
- формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфери спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів.

– формування вмінь характеризувати ідейно-художній зміст літературних творів та діяльність письменників у контексті актуальних вимог сучасного літературознавства; окреслювати літературний процес в Україні та за її межами з науково-методологічного погляду.

Ці завдання зумовлюють поєднання в освітньому процесі чотирьох *змістових ліній* мовно-літературного курсу – мовної (лінгвістичної), мовленнєвої (комунікативної), соціокультурної та діяльнісної.

Під час складання іспиту *здобувач освіти повинен продемонструвати:*

– глибокий науковий рівень засвоєння і репродукції знань теоретичного матеріалу;

– уміння оптимально співвідносити теорію з практикою;

– рівень сформованості вмінь і навичок усного та писемного мовлення;

– ступінь оволодіння нормами української літературної мови;

– сприйняття літератури як особливого феномену людського духу, який розвивається за притаманними йому законами;

– уміння зіставляти окремі естетичні факти, щоб на цій підставі вибудувати цілісне бачення всього процесу, пізнання його закономірностей, перспектив розвитку;

– уміння виявляти авторське бачення висвітлюваної проблеми, готовність поважати чужу думку, знаходити в ній раціональне зерно.

Також здобувач освіти повинен бути ознайомлений з найновішими науково-методичними публікаціями стосовно кожної дисципліни.

Фаховий рівень бакалавра вимірюється не лише суто літературознавчою чи мовознавчою підготовкою. Вчителю-словеснику необхідно володіти умінням донести красу, естетичну привабливість художнього твору до учнів. Заняття з літератури повинно бути не уроком переказування змісту, підходу до нього як своєрідної ілюстрації історії, а уроком роздумів над людською сутністю, виявленням її місця у світі. Це є наріжним каменем незалежно від віку учнів, теми твору, навчальної мети заняття. Забезпеченню теоретичної підготовки слугуватиме ґрунтовна методична підготовка, знання різноманітних прийомів і способів, з метою занурення учнів у світ твору, виникнення бажання розмірковувати над прочитаним, осягати його естетичну принадність.

Складання комплексного державного екзамену сприяє формуванню:

2.1. Компетентності

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю і невизначеністю педагогічних умов в закладах середньої освіти.

2.1.1. Загальні компетентності:

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

2.1.2. Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури в практиці навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 3. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й створення зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення здобувачів освіти у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ПК 4. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій в сучасному суспільстві.

ПК 5. Здатність застосовувати у власній практичній діяльності сучасні підходи (особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний) до викладання та діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови та літератури, урахуваючи передовий український й міжнародний досвід.

ПК 6. Здатність володіти законами аналізу лінгвістичних одиниць, розуміти ієрархічний взаємозв'язок між ними.

2.1.3. Програмні результати практики (за освітньою програмою):

РН7. *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН8. *Генерує* обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

ПРН 1. *Знає* сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури; мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та світі.

ПРН 2. *Пояснює* особливості розвитку української мови та літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні та світі в культурному

контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; *порівнює* мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.

ПРН 3. *Володіє* комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти).

ПРН 4. *Володіє* навичками аудіювання й створення текстів різних стилів і жанрів та застосовує ці вміння в процесі формування мовленнєвої компетентності здобувачів освіти.

ПРН 5. *Застосовує* різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

ПРН 8. *Володіє* методами й методиками діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти з української мови та літератур; *уміє* здійснювати педагогічний супровід.

ПРН 9. *Використовує* закони аналізу лінгвістичних одиниць для моделювання подібних у стандартних і нестандартних мовленнєвих ситуаціях, *застосовує* різні види аналізу мовних одиниць, визначає їх місце в тексті й мовленні, *розуміє* взаємозв'язок та ієрархію таких одиниць.

ПРН 10. *Має* критичне мислення, творчо використовує різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань, знає мовно-літературний контекст та реалізує його в освітньому процесі.

3. Зміст комплексного державного екзамену

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПРОГРАМА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методика української мови як наука і навчальна дисципліна.

Предмет, зміст, цілі і структура та інші особливості курсу методики. Внесок видатних вітчизняних методистів у розвиток методичної думки. Зв'язок методики з філософією, психологією, дидактикою, мовознавством та іншими науками. Урахування вікових і індивідуальних можливостей учнів, психологічні особливості навчальної діяльності учнів. Мова і література в школах нового типу та ВНЗ. Методи дослідження: теоретичний аналіз літератури; вивчення досвіду роботи школи, цілеспрямовані спостереження за діяльністю учнів, моделювання навчального процесу, різні види експерименту, анкетування, індивідуальні бесіди. Актуальні проблеми сучасної методичної науки.

Загальні питання навчання української мови у школі. Українська мова як предмет навчання в школі. Освітнє значення української мови як навчального предмета. Мета і зміст навчання української мови в школі. Види знань, умінь і навичок з української мови. Психологічні і психолінгвістичні

основи навчання української мови. Основні нормативні документи, на які спирається методика навчання української мови: Державний стандарт, Концепція навчання української мови, Програми з української мови. Навчання української мови в умовах реформування освіти.

Принципи навчання української мови. Реалізація загальнодидактичних принципів у навчанні української мови. Принципи науковості і доступності, тісного взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку учнів у навчальному процесі, у вивченні теорії і практики, у вивченні різних розділів курсу, принцип діяльнісного підходу до навчального процесу, принцип мотиваційного забезпечення навчальної діяльності, принцип міжпредметних зв'язків, принцип операційності у вивченні мови. Власне методичні принципи навчання української мови.

Засоби навчання української мови. Підручник як провідний засіб навчання. Особливості чинних підручників з української мови. Реалізація в підручнику принципів і цілей навчання. Засоби унаочнення, їх види. Технічні засоби у навчанні мови. Комп'ютер як засіб оптимізації навчального процесу. Інші засоби навчання. Обладнання шкільного кабінету української мови.

Урок української мови. Моделювання уроку української мови як організаційної форми навчальної діяльності. Компоненти навчальної діяльності на уроках української мови. Завдання в системі уроку української мови як засіб керування навчальною діяльністю учнів. Функції навчальних завдань на уроках української мови та шляхи їх реалізації. Види завдань. Роль дидактичного матеріалу в реалізації функцій навчальних завдань. Текст як засіб органічного поєднання культурологічного, комунікативного, лінгвістичного і діяльнісного компонентів змісту уроку української мови. Програмовані та проблемно-програмовані завдання. Структура уроку. Проблема структури уроку в науково-методичній літературі. Варіантність структури уроку. Структура і тип уроку. Інтегровані уроки, їх значення. Залежності і закономірності, властиві уроку як структурному утворенню. Аналіз уроку.

Планування навчального процесу з української мови: календарні, тематичні і поурочні плани.

Методи навчання української мови. Метод як одна з головних категорій методики. Проблема методів і їх класифікації в науковій літературі. Основні напрямки навчальної діяльності учнів на уроках української мови та їх методичне забезпечення. Організація діяльності учнів, спрямованої на сприймання та осмислення навчального матеріалу у процесі його викладання учителем. Організація частково-пошукової діяльності учнів (евристична бесіда). Організація самостійного засвоєння учнями знань шляхом вивчення параграфа підручника. Організація самостійного осмислення учнями навчального матеріалу у процесі спостережень над мовою і мовленням. Організація відтворення учнями одержаних знань (відтворювальна бесіда,

зв'язне висловлювання учнів на лінгвістичну тему). Організація операційної діяльності учнів, спрямованої на застосування одержаних знань і формування навчально-мовних, правописних і комунікативних умінь. Організація процесів сприймання, відтворення і продукування учнями усного і писемного мовлення, збагачення учнів мовними засобами та формування нормативного мовлення. Системне використання методів навчання на уроках української мови.

Формування пізнавальної самостійності школярів у вивченні рідної мови. Система роботи над розвитком умінь школярів самостійно здійснювати пізнавальну та практичну діяльність у сфері рідної мови. Організація процесу здобування учнями досвіду опанування предметних знань і вмінь, досвіду застосування знань та здійснення за їх допомогою самостійної діяльності у сфері мови й мовлення. Оволодіння способами роботи з теоретичним і практичним матеріалом, способами засвоєння знань і способами їх застосування, перетворення мовних і мовленнєвих знань у способи дії.

Організація перевірки знань учнів та умінь і навичок з української мови. Види і способи перевірки знань, умінь і навичок учнів. Тестування у процесі вивчення української мови.

Методика мовленнєвого розвитку учнів

Мовленнєвий розвиток учнів як методична проблема. Мовлення як діяльність. Питання мовленнєвого розвитку учнів в історії методичної науки. Основні види мовленнєвої діяльності і мовленнєвих умінь. Слухання й читання, їх види. Говоріння і письмо. Збагачення учнів мовними засобами та формування нормативного мовлення як складові мовленнєвого розвитку.

Понятійна та операційна основа роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Монологічне і діалогічне мовлення. Текст, його структура. Комунікативна спрямованість тексту. Види зв'язку між складовими частинами тексту, мовні засоби вираження міжфразового зв'язку. Типові помилки у побудові текстів. Типи мовлення. Змістові і функціональні відмінності між розповіддю, описом, роздумом. Структурні і мовні особливості кожного типу висловлювання. Поєднання різних типів мовлення у структурі текстів. Стили мовлення. Функції висловлювань. Функціональні стилі. Жанри різних стилів мовлення. Засоби створення стильового колориту тексту. Нейтральні і стилістично забарвлені мовні засоби. Стилійстичне оформлення висловлювання кожного типу, його залежність від призначення тексту. Засвоєння учнями основних понять та способів дії як основа роботи над формуванням монологічного мовлення учнів. Навчання діалогічного мовлення. Діалог як форма повсякденного спілкування, інші різновиди діалогів. Репліки учасників діалогу. Мовні особливості реплік.

Переказ у системі роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Значення переказу як виду роботи. Добір текстів до переказу. Види переказів, значення і

особливості проведення кожного з них. Підготовка до переказу. Лінгвістичний аналіз тексту під час підготовки докладного переказу.

Твір як вид роботи над формуванням мовленнєвих умінь. Значення твору як виду роботи. Види творів. Взаємозв'язок переказів і творів у системі формування мовленнєвих умінь. Підготовка до твору. Робота над змістом мовлення. Робота над планом. Робота над мовним оформленням твору.

Оформлення ділових паперів. Документи з високим і низьким рівнем стандартизації. Реквізити документів. Мовні кліше у ділових паперах.

Опрацювання газетних жанрів. Суспільне значення виступів у періодичній пресі. Інформаційна замітка, замітка на дискусійну тему, стаття на морально-етичну тему, інші жанри.

Українська мова в школах нового типу

Виховання в учнів властивостей нормативного мовлення. Формування в учнів поняття про властивості гарного мовлення. Правильність як відповідь чинним мовним нормам та формування нормативного мовлення в учнів. Навчання школярів свідомого вибору з-поміж синонімічних і співвідносних засобів мови тих, що найбільше сприяють вираженню змістової інформації і реалізації комунікативних цілей в конкретній ситуації спілкування з метою досягнення точності мовлення. Засвоєння учнями лінгвістичних засобів, що сприяють точності мовлення. Навчання школярів логічного викладу думок у різних типах і стилях мовлення. Оволодіння школярами основними мовними засобами виразного мовлення. Формування в учнів поняття про багатство мови вираження змістової інформації, доречність добору і організації засобів мови, що роблять мовлення відповідними до ситуації. Формування в учнів мовленнєвого етикету. Мовленнєвий етикет як одна з форм мовленнєвої діяльності і методична проблема. Теоретичні засади формування мовленнєвого етикету. Засвоєння учнями правил мовленнєвого етикету в процесі навчання української мови. Навчання школярів висловлюванням на лінгвістичну тему. Теоретичні засади навчання висловлювання на лінгвістичну тему. Висловлювання на лінгвістичну тему в шкільних підручниках. Аналіз учнівських висловлювань на лінгвістичну тему.

Формування у школярів уміння будувати різні типи висловлювань на лінгвістичну тему. Навчання школярів доповіді та інших видів публічних виступів. Навчання доповіді як соціальна та методична проблема. Уміння, необхідні для підготовки й виголошення доповіді. Учнівська доповідь як мовний витвір. Основні етапи навчання доповіді Введення поняття про доповідь як різновид усного й писемного мовлення. Підготовка доповіді. Виголошення доповіді та її аналіз. Добір дидактичного матеріалу для навчання доповіді та інші види публічних виступів. Взаємозв'язок мовних та позамовних засобів вираження у публічному виступі.

Методика вивчення основних розділів курсу української мови

Методика вивчення розділу фонетика, орфоенія, графіка й орфографія. Місце розділу у шкільному курсі української мови та основні підходи до його вивчення. Практичні цілі вивчення розділу: виховання в учнів орфоепічно-правильного, фонетично-виразного мовлення; розвиток звукової культури мовлення, оволодіння учнями фонетичною нормою; формування орфоепічних навичок, вироблення вмінь і навичок правильно артикулювати фонемі, удосконалення дикції, виховання вміння володіти голосом (змінювати його за висотою, силою, темпом, тембром), збагачення учнів фонетичними засобами виразності мовлення; оволодіння навичками звуко-буквенного розбору з метою формування орфоепічних і правописних умінь, чіткого розмежування звуків і літер з метою розуміння відповідності чи невідповідності між вимовою і написанням, формування вміння розпізнавати орфограми на основі звукового аналізу, особливості вивчення фонетики, орфоенії, графіки й орфографії української мови у школах з іншою мовою навчання. Робота з орфоепічним словником. Специфіка дидактичного матеріалу для уроків фонетики.

Методика вивчення лексикологи і фразеології. Зміст шкільного курсу з лексики і завдання його вивчення. Функціонально-комунікативний підхід до вивчення лексики і фразеології. Методика ознайомлення учнів з лексичним значенням слова, багатозначністю слова, прямим й переносним значенням та вживанням, з синонімами, омонімами, антонімами, архаїзмами та іншими лексичними категоріями, вивчення яких передбачене програмою. Методика вивчення фразеології української мови, шляхи засвоєння фразеології. Збагачення учнів лексичними засобами мови та фразеологізмами. Вироблення навичок роботи зі словниками різних типів.

Методика вивчення будови слова й словотворення. Значення й завдання вивчення розділів «Будова слова» і «Словотвір». Зв'язок у вивченні значущих частин слова (морфем) і способів словотворення з фонетикою, лексикою, орфографією, орфоепією. Шляхи подолання труднощів у виділенні основи (похідної і непохідної), кореня, префікса, суфікса. Розкриття значення морфем; уточнення й збагачення лексичного запасу учнів у процесі вивчення морфологічної будови слова; вироблення орфографічних навичок. Практичне засвоєння словотвірних типів. Морфемний, словотворчий аналіз слів.

Методика вивчення частин мови. Значення й завдання вивчення частин мови у шкільному курсі. Зв'язок вивчення частин мови з фонетикою, орфографією. Вивчення частин мови на синтаксичній основі. Наступність у вивченні частин мови: від початкових до 5-9 класів. Методика вивчення загальних понять про частини мови на основі їх лексичних значень, морфологічних ознак, системи відмінювання частин мови і словотвору, синтаксичної ролі, особливостей сполучуваності. Практичне формування понять «граматичне значення» і «граматична форма». Функціонально-

комунікативний підхід до вивчення частин мови, розвиток мовлення учнів у ході опрацювання розділу.

Методика вивчення орфографії. Значення орфографії та її місце у шкільному курсі української мови, завдання навчання орфографії. Короткий огляд методики вивчення орфографії. Причини орфографічних помилок, запобігання їм. Поняття про орфограму. Класифікація орфограм. Залежність навчання орфографії від принципів українського правопису. Труднощі у вивченні орфографії, шляхи їх подолання. Система роботи над орфографічними помилками. Методика виправлення, обліку і класифікація помилок. Норми і критерії оцінки орфографічних навичок учнів. Аналіз орфографічних помилок. Єдиний шкільний режим грамотного письма й культури мовлення. Робота з орфографічним словником.

Методика вивчення синтаксису. Значення й місце занять із синтаксису у шкільному курсі мови, зв'язок вивчення синтаксису з морфологією, лексикою, фонетикою, стилістикою. Взаємозв'язок комунікативного, структурного, семантичного, функціонального аспектів розгляду синтаксичних одиниць. Розвиток мовлення учнів у ході опрацювання синтаксичних тем. Методика ознайомлення з поняттями про словосполучення і речення, про зв'язки слів у словосполученнях і реченнях, про граматичну основу речень, про типи речень. Методика вивчення складного речення. Складне синтаксичне ціле як методична проблема. Робота над інтонаційним оформленням речень різних типів.

Методика вивчення пунктуації. Принципи української пунктуації. Місце пунктуації у шкільному курсі мови. Зв'язок у навчанні пунктуації з синтаксисом, розвитком мовлення і мислення учнів, з виробленням навичок виразного читання. Поняття про пунктограму. Залежність навчання пунктуації від основ пунктуації, від характеру пунктограм, від етапів навчання. Види завдань з пунктуації. Робота над пунктуацією цілого тексту. Труднощі у вивченні окремих питань пунктуації (розділові знаки при відокремлених членах речення, при вставних реченнях, у безсполучникових складних конструкціях тощо), шляхи їх подолання. Типи пунктуаційних помилок. Методика виправлення, обліку і класифікації помилок. Причини пунктуаційних помилок, запобігання їм. Виправлення помилок у пунктуаційному оформленні висловлювань.

Методика вивчення стилістики. Роль і завдання стилістичної роботи. Стилiстичні поняття і методика їх опрацювання. Місце роботи зі стилістики у шкільному курсі мови. Початкове ознайомлення зі стилями. Використання як дидактичного матеріалу текстів різних стилів. З'ясування стилістичних можливостей виучуваних мовних одиниць. Види стилістичних вправ. Запобігання стилістичним помилкам та їх виправлення. Стилiстична робота в системі роботи з розвитку мовлення учнів.

Удосконалення мовлення й мовної грамотності учнів 10-11-х класів

Узагальнення й систематизація знань з української мови, визначених програмою. Удосконалення мовних, мовленнєвих, стилістичних знань, умінь, навичок Робота над мовленням у зв'язку з вивченням літератури: збагачення словника, удосконалення стилістичних навичок, спостереження над морфологічними, синтаксичними засобами вираження думки в різних мовних стилях, над найважливішими явищами орфографії й пунктуації). Розширення загальних відомостей про мову. Удосконалення навичок складання тез, конспектів, рецензій, анотацій, рефератів, підготовки публічних виступів. Аналіз творів й робота над піднесенням стилістичної, орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів.

Позакласна робота з української мови

Значення позакласної роботи з української мови. Принципи організації позакласної роботи. Взаємозв'язок позакласної роботи з класними заняттями. Зміст позакласної роботи. Основні форми позакласної роботи: заняття мовного гуртка, проведення мовних тижнів, тематичних вечорів, читацьких конференцій, дитячих ранків на мовні теми, випуск стінгазети, виготовлення альбомів, журналів, наочних посібників, підготовка повідомлень і доповідей, підготовка виступів і виступи по радіо, екскурсії на радіовузли, в редакцію, друкарню та інші місця, пов'язані з роботою над мовою; виставки, мовні ігри, вікторини, конкурси, олімпіади. Елементи наукового дослідження у позакласній роботі.

Факультативні заняття з української мови. Факультативи з української мови як засіб здійснення диференційованого навчання, підвищення теоретичного і практичного рівня підготовки учнів з української мови, розвитку і поглиблення інтересу до української мови. Специфіка роботи на факультативних заняттях.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПРОГРАМА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методика навчання української літератури як наука. Становлення і розвиток шкільної літературної освіти.

Методика навчання української літератури як наука, що стоїть на стику літературознавства і педагогіки. Залежність методики від специфіки літератури як виду мистецтва та від освітньо-виховних завдань. Зв'язок методики української літератури з іншими навчальними предметами: літературознавством, психологією, педагогікою, історією, методикою мови. Становлення і розвиток шкільної літературної освіти. Завдання шкільного курсу літератури.

Шляхи розвитку методики навчання української літератури. Розвиток методики української літератури як науки. Методичні праці О. Дорошкевича, П. Волинського. Роздуми В. Сухомлинського про викладання літератури в

школі. Науково-методична діяльність Т. Бугайко, О. Мазуркевича та ін. Педагогічна діяльність М. Рильського, його погляди на вивчення літератури в школі. Історичні етапи розвитку української літератури. Методика літератури на сучасному етапі.

Зміст і структура шкільної літературної освіти. Програми з української літератури. Особливості вивчення української літератури в школах різних типів. Стереотипи та нові підходи до викладання української літератури. Зміст і структура шкільного курсу літератури. Програми з української літератури. Визначення змісту й обсягу шкільної літературної освіти – одне з основних досягнень методики літератури.

Принципи побудови курсу літератури в 5–11 класах. Зміст завдань з української літератури для класів, що навчаються за програмою НУШ. Календарне планування. Структура програми з української літератури для 5-7 класів. Хронологічно-тематичний принцип побудови курсу літератури в 5–7 класах. Зміст програми з української літератури для класів, що навчаються за програмою НУШ. Роль пропедевтичного характеру побудови курсу літератури у 8-х класах. Програма з української літератури для 9-11 класів. Історично-хронологічні закономірності розвитку української літератури. Вивчення найважливіших положень теорії літератури.

Учитель-словесник і його професійні якості. Наукова організація праці вчителя літератури. Шкільний кабінет української літератури.

Учитель літератури та його роль у навчанні й вихованні учнів. Вимоги до вчителя літератури: професіоналізм, широка ерудиція, високі моральні якості, інтелігентність, розвинені естетичні смаки. Володіння навиками ораторського мистецтва, певний артистизм. Достатня психологічна підготовка, вміння встановити дружні контакти з класним колективом і кожним учнем зокрема. Наукова організація праці вчителя літератури. Шкільний кабінет української літератури.

Урок української літератури як основна форма навчально-виховного процесу. Типи уроків.

Урок – основна форма вивчення літератури в школі. Підготовка вчителя до уроку. Опрацювання текстів художніх творів, літературознавчих матеріалів. Добір ТЗН, унаочнення різних видів. Вибір структурної форми уроку, методів та прийомів опрацювання матеріалу, перевірки домашнього завдання тощо. Підвищення ефективності вивчення літератури в умовах кабінетної системи.

Моделі уроків української літератури: традиційні та нестандартні. Структура уроків різних типів. Традиційна типологія уроків. Нестандартні уроки. Методичні рекомендації МОН щодо типів уроків в загальноосвітній школі. Моделі уроків української літератури – філософського, психологічного, історичного дослідження. Моделі уроків української літератури: структура уроків різних типів.

Основні етапи вивчення літературного твору.

Підготовка до сприйняття художнього твору. Первинне читання та прийоми усвідомлення тексту художнього твору. Поглиблене засвоєння художнього твору в процесі другого читання. Етап роботи над текстом твору. Концептуальні основи аналізу художнього тексту в школі. Науковий та шкільний аналізи художнього тексту. Найважливіші літературознавчі методи аналізу художнього твору.

Засоби вивчення української літератури: підручники, інформаційні технології, мультимедійні та інші засоби навчання. Підручники і посібники з української літератури. Використання інформаційних технологій, мультимедійних та інших засобів навчання на уроках.

Аналіз підручників з української літератури для шкіл різних рівнів. Інтерактивні технології на уроках літератури. Підручники з української літератури для шкіл різних рівнів. Хрестоматії з української літератури. Переваги і недоліки текстової частини підручників та їх оформлення. Створення презентацій на літературні теми. Використання мультимедійних матеріалів: відео, фільмів, документальних стрічок, аудіозаписів. Проведення заочних екскурсій літературними місцями. Проведення ігор і ситуативних вправ.

Загальний огляд методів і прийомів вивчення української літератури в школі.

Поняття про шкільний метод викладання літератури як тип взаємозв'язків між учителем і учнем. Методичний прийом як явище допоміжного плану, скероване на окремі питання чи аспекти вивчення програмного матеріалу. Вибір методу залежно від мети уроку та літературного матеріалу, від вікових та психолого-педагогічних особливостей учнів. Методи вивчення української літератури – традиційні та інноваційні.

Метод спостереження над літературним матеріалом. Метод аналізу, узагальнення, порівняння. Аналіз твору з використанням підручників; за даним учителем планом; за вузловими запитаннями. Самостійний аналіз твору чи опрацювання окремого питання. Максимальні можливості для диференційованого підходу, розвитку індивідуальних особливостей учнів. Аналіз літературних творів різних жанрів. Формування вмінь робити узагальнення, висновки. Широке застосування методу порівняння у процесі вивчення української літератури.

Метод наочності, її різноманітність й інтерактивність. Метод наочності – обов'язковий елемент уроків української літератури. Застосування на уроках літератури прогресивних інноваційних технологій навчання. Комп'ютерні, проєктні та інтерактивні технології навчання. Види комп'ютерних технологій: інформативні, бібліотечні, технології освітнього менеджменту, інтелектуально-експертні, навчально-методичні.

Ігрові методи. Організація конкурсів, змагань, рольових ігор на уроках літератури. Ігрові методи як засіб активізації навчальної діяльності. Конкурси, змагання, рольові ігри та їхнє значення на уроках літератури.

Самостійна робота учнів. Метод проєктів, круглих столів, дискусій.

Диференціація самостійної роботи учнів. Метод проєктів, круглих столів, дискусій. Можливості для розвитку логічного мислення учнів, оцінки ними літературних творів, вироблення практичних навиків аналізу твору, роботи над літературно-критичними джерелами. Складність контролю над засвоєнням матеріалу всіма учнями, різниця між наслідками роботи сильніших і слабших учнів.

Основні методичні прийоми роботи з учнями на уроках літератури.

Різноманіття методичних прийомів роботи з учнями на уроках літератури. Робота над завданнями підручників та посібників. Різні види читання. Використання технічних засобів навчання: перегляд навчальних телепередач, літературні екскурсії, колективний перегляд кінофільмів, спектаклів. Учнівські доповіді, реферати тощо.

Проблемне викладання української літератури. Проблемність як дидактична форма організації вивчення навчального матеріалу. Педагогічна суть проблемного навчання. Створення проблемних ситуацій, постановка проблемних питань, використання життєвого та сенсорного досвіду учнів у процесі проблемного навчання.

Вивчення творів з погляду їх жанрово-родової специфіки

Особливості вивчення різних видів навчального матеріалу. Літературний твір як окремий жанр. Особливості творів різних жанрів. Аналіз епічних та ліричних творів. Специфіка засобів виразності.

Методика вивчення епічних творів. Жанри епічних творів та особливості вивчення кожного з них. Класне читання художньої прози. Види вступних бесід до вивчення епосу. Літературознавчий аналіз та особливості художньої мови епічних творів.

Методика вивчення ліричних творів. Особливості лірики як жанру, риси, якими вирізняється цей жанр з-поміж інших. Порядок аналізу ліричних творів. Особливості художньої мови віршованих текстів.

Методика вивчення драматичних творів. Художні особливості драматичних творів. Види роботи над текстом драматичного твору. Способи ознайомлення зі структурою твору: дійовими особами, ремарками, позасюжетними елементами. Аналіз драматичних творів.

Методика вивчення фольклорних творів. Види фольклорних творів, передбачені навчальною програмою. Методика вивчення різних жанрів фольклору. Спостереження за народними традиціями в процесі опрацювання окремих фольклорних жанрів.

Дослідження образотворчих засобів у контексті вивчення літературних творів. Сюжет і композиція твору. Сюжетні лінії. Художні засоби виразності різних рівнів: фонетичні, лексичні, синтаксичні. Позасюжетні елементи. Тропи. Система віршування. Ліричний герой. Ремарки.

Вивчення літературно-критичних та літературознавчих праць. Літературно-критичні та літературознавчі праці, рекомендовані навчальною програмою середньої школи. Основні прийоми їх вивчення: конспектування, написання рефератів, складання планів.

Формування в учнів теоретико-літературних понять. Вивчення елементів теорії літератури. Розкриття теоретичних положень та понять на матеріалі конкретного літературного твору. Пропедевтичний характер вивчення теорії літератури в 5–6 класах. Обсяг і система відомостей із теорії літератури в 5–11 класах. Практичне застосування знань із теорії літератури при вивченні історії літератури, аналізі програмних творів.

Специфіка вивчення літератури рідного краю. Історичне краєзнавство. Економічне краєзнавство. Природне краєзнавство. Мистецьке краєзнавство. Шкільне літературне краєзнавство.

Розвиток усного і писемного мовлення учнів у процесі шкільного вивчення літератури.

Підвищення культури мовлення засобами художньої літератури. Види роботи з розвитку усного мовлення школярів на уроках літератури. Наукові основи класифікації наукових робіт. Система творчих робіт. Типи уроків із розвитку зв'язного мовлення, їх структура.

Особливості навчання учнів писати творчі роботи різних типів. Написання реферату на літературознавчу тему. Творча робота як вид навчальної діяльності. Підготовка до написання творів різних типів. Навчання учнів писати творчі роботи різних типів. Реферат як зразок наукового твору. Вимоги до написання реферату на літературознавчу тему. Особливості структури та оформлення реферату.

Навчання учнів робити порівняльну, цитатну характеристику героїв твору. Різні види характеристики образів твору. Особливі вимоги до порівняльної характеристики героїв. Зразки епічних творів, під час аналізу яких доцільно робити порівняльну характеристику образів. Цитатна характеристика героїв твору як показник вміння аналізувати художній образ. Поєднання цитати і коментаря або критичної оцінки. Оформлення цитат.

Складання конспекту, плану, тез доповіді на літературну тему. Формування вміння писати конспект. Складання плану різних видів. Теми з української літератури, які можуть містити тези доповіді на літературну тему.

Система роботи над усним переказом художнього тексту. Відтворення діалогів та полілогів, читання творів у ролях. Навчальна мета переказу тексту художнього твору. Літературні жанри, які доцільно

переповідати. Диференціація роботи над усним переказом художнього тексту. Різні види переказу. Роль діалогів та полілогів як позасюжетних елементів художнього твору. Методичне значення читання твору в ролях. Ключ до розуміння гумористичного жанру. Виразне читання гумористичних творів. Вираження емпатії та емоційний супровід читання художнього гумору.

Система навчання самостійного читання. Шкільні факультативні курси з української літератури.

Етапи формування читацької самостійності учнів. Підготовчий етап формування читацької самостійності. Навчальний етап формування читацької самостійності. Основний етап формування читацької самостійності. Роль і педагогічна мета позакласної роботи з літератури. Поглиблення літературної освіти та естетичний розвиток учнів, ідейно-виховне спрямування позакласної роботи з літератури. Підбір творів для уроків позакласного читання. Характеристика програм факультативних занять, особливості їх побудови. Методика проведення факультативних занять. Індивідуальна робота при вивченні факультативного курсу.

Літературні гуртки. Народознавча робота. Літературні гуртки. Найпоширеніші види літературних гуртків: поглибленого вивчення програмного матеріалу, літературно-творчий, літературно-драматичний, виразного читання, літературно-краєзнавчий, фольклорний. Конкретний зміст роботи гуртків. Важливе значення народознавчої роботи в школі.

Розвиток літературних здібностей творчо обдарованих учнів. Навчання роботі з літературознавчими джерелами. Роль і педагогічна мета позакласної роботи з літератури – розвиток літературних здібностей творчо обдарованих учнів. Поглиблення літературної освіти – це естетичний розвиток учнів. Ідейно-виховне спрямування позакласної роботи з літератури. Види літературознавчих джерел, визначені програмою з української літератури. Конспектування, виписки, тези прочитаного. Формування вмінь використовувати теоретичну базу в процесі аналізу літературних творів.

Педагогічна діагностика навчальної діяльності учнів. Вимоги до рівня знань і умінь учнів різного віку, критерії їх оцінювання.

Оцінка навчальних досягнень учнів. Функції педагогічного оцінювання: діагностична, навчальна, виховна. Форми оцінювання: поточне, тематичне, блокове, підсумкове. Вимоги до рівня знань і умінь учнів різного віку. Критерії оцінювання знань, умінь, навичок: обсяг і глибина знань основних фактів; уміння критично і творчо розглядати відомі в літературознавстві погляди на проблемні та дискусійні питання, належний рівень мовленнєвої та загальної культури, володіння нормами літературної вимови.

Традиційні види оцінювання. Підготовка матеріалів для оцінювання. Нетрадиційні форми оцінювання: тестування, моніторинг, рейтингова система.

Традиційні види оцінювання: контрольна, самостійна робота, індивідуальна співбесіда, реферат, захист творчої роботи. Побудова питань: наукова коректність їх формулювань, глибина проникнення у проблемне поле навчальної дисципліни. Підготовка матеріалів для оцінювання.

Питання з «Методики навчання української мови»

1. Методика навчання української мови як наука і навчальна дисципліна. Історія становлення методики навчання української мови як науки. Предмет, зміст, цілі і структура курсу методики навчання української мови. Зв'язок методики з навчальними дисциплінами.

2. Значення шкільного курсу української мови та його місце серед інших навчальних дисциплін. Зміст і побудова шкільного курсу «Українська мова». Мета та завдання вивчення української мови в ЗЗСО України.

3. Принципи побудови та зміст чинних програм з української мови для 5-11 класів. Чотири змістові лінії навчання рідної мови (мовна (лінгвістична), мовленнєва (комунікативна), соціокультурна та діяльнісна).

4. Сучасний підручник з української мови (науковість і доступність змісту; стислість, точність і якість викладу; художнє оформлення і поліграфічне виконання). Основні структурні елементи підручника (навчально-методичний апарат): текст (основний, додатковий, пояснювальний), позатекстові компоненти (методичний апарат: апарат організації засвоєння навчального матеріалу; ілюстративний матеріал; апарат орієнтування).

5. Актуальні проблеми сучасної методичної науки. Комп'ютеризоване навчання. Технологія дистанційного навчання. Лінгводидактичні основи змішаного навчання як форми організації освітнього процесу.

6. Основні аспекти навчання рідної мови (лінгвістичний, педагогічний, психологічний, моральний, естетичний). Традиційні аспекти навчання рідної мови й нові підходи (компетентнісний підхід), зумовлені змінами в суспільному і духовному житті народу та концепцією національної школи в Україні (народознавчий, етнопедагогічний, культурологічний).

7. Принципи у навчанні мови. *Дидактичні принципи* та вимоги до організації процесу навчання мови (принцип свідомості, мотивації, активності й самостійності, наочності). *Лінгводидактичні принципи* та вимоги до організації процесу навчання мови: розвиток логічного мислення учнів засобами мови (порівняння, аналіз, синтез, індукція, дедукція), використання мовної практики для засвоєння теорії мови і навпаки (збагачення словникового запасу і граматичної будови усного і писемного мовлення учнів, засвоєння норм української мови, формування в учнів умінь і навичок зв'язного мовлення).

8. Методи вивчення української мови. Класифікація методів навчання української мови: інформаційно-рецептивний метод (пояснювально-

ілюстративний); спонукально-репродуктивний метод, метод проблемного викладу; стимулюючо-пошуковий метод.

9. Прийоми вивчення української мови. *Дидактичні прийоми:* 1) викладання: повідомлення, розповідь, пояснення, інструктаж, постановка питання, показ зразка, завдання, перевірка і оцінка знань, постановка проблеми, висування гіпотези; 2) навчання: слухання, спостереження, читання, переказ, письмо, порівняння. Систематизація, пояснення, заучування, формулювання питань, виконання вправ, конструювання, розв'язання проблем. *Основні прийоми інформаційно-рецептивного методу* навчання мови: пояснення готової інформації, пояснення лінгвістичного поняття, пояснення правописних правил, повідомлення готової інформації, постановка інформаційних питань, інструктаж читання готової інформації, вправи.

10. Прийоми вивчення української мови. *Основні прийоми спонукально-репродуктивного методу* навчання: репродуктивне повідомлення, репродуктивна бесіда, репродуктивні вправи (розпізнавальні, диктанти як різновид розпізнавальних вправ, перетворювальні вправи, конструювання мовного матеріалу за зразком). *Основні прийоми методу проблемного викладу:* постановка проблемних питань, показ розв'язання проблеми, спонукання до аналізу мовних явищ і обґрунтування висновків. *Основні прийоми стимулювально-пошукового методу:* евристична бесіда, постановка алгоритмічних програмових завдань.

11. Методи теоретично-практичного вивчення мови. Система усних і письмових тренувальних вправ і завдань. Інтерактивні методи навчання, їх характеристика. Сучасні цифрові інструменти (засоби) навчання.

12. Проблема уроку в сучасній лінгводидактиці. Типи уроків з української мови, структура і методика їх проведення. Зміст уроку української мови. Вимоги до змісту сучасного уроку.

13. Технології сучасного уроку української мови. Нестандартні уроки української мови. Педагогічна технологія «Створення ситуації успіху». Мультимедійний урок, його переваги та дидактичні завдання. Повторення з рідної мови, його види та методика проведення; систематизація знань.

14. Норми та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-9 класів з мови. Критерії оцінювання результатів мовленнєвої діяльності. Оцінювання мовних знань і вмінь. Критерії оцінки мовного розвитку.

15. Комунікативне спрямування у навчанні української мови. Комунікативна змістова лінія програми. Види (рецептивні, продуктивні) мовленнєвої діяльності учнів. Основні методи і прийоми, нормативний і комунікативний аспекти культури мовлення здобувачів освіти. Мовленнєві жанри.

16. Методика вивчення фонетики, графіки, орфоєпії, їх зв'язок з орфографією. Система вправ з фонетики. Орфоєпічні уміння і навички учнів.
17. Зміст і завдання шкільного курсу з лексикології. Словникова робота на уроках мови. Лексичні вправи та їх типи. Способи тлумачення лексичного значення слова. Методика вивчення фразеології, шляхи засвоєння фразеологізмів.
18. Методи, прийоми вивчення будови слова та словотворення. Морфемний і словотвірний аналіз слова.
19. Значення і завдання вивчення частин мови у 6-7 класах. Місце морфології в шкільному курсі мови. Види вправ при вивченні морфології.
20. Місце занять із синтаксису в школі, його зв'язки з морфологією, пунктуацією. Формування синтаксичних понять. Основні методи і прийоми навчальної роботи під час вивчення синтаксису.
21. Значення та місце орфографії. Основні принципи та методика засвоєння орфограм. Система завдань з орфографії, методика проведення. Види орфограм. Орфографічний розбір.
22. Найважливіші принципи пунктуації, пунктограма, її види, пунктуаційний розбір. Українська пунктуація. Пунктуаційні помилки.
23. Основні напрями роботи над розвитком мовлення. Види робіт з розвитку писемного мовлення у 5-7 класах, методи проведення. Основні аспекти розвитку мовлення учнів. Види робіт з розвитку писемного мовлення у 8-9 класах, їх оцінювання.
24. Перекази, їх види, методика написання та оцінювання. Послідовність роботи над переказом. Види творів на уроках мови, методика їх проведення й оцінювання. Система роботи над твором.
25. Етапи роботи над диктантом. Словникова робота на уроках української мови. Види диктантів.
26. Письмовий екзамен з української мови. Письмові роботи контрольного характеру. Тести як вид навчання і контролю. Визначення та види тестів. Переваги тестів над традиційними видами контролю.
27. Лінгвістичні основи методики стилістики. Функціонально-стилістичне спрямування у вивченні мовних явищ. Стилістичні вправи.
28. Кабінет української мови і літератури в ЗЗСО, його обладнання та форми роботи. Методична робота вчителя-словесника. Зміст і форми роботи методоб'єднання.
29. Методика роботи з мови у 10-11 класах, зміст, обсяг та узагальнення знань. Етапи вивчення риторики у школі. Форми, методи, прийоми і засоби навчання риторики. Роль інтерактивних методів у формуванні риторичних умінь учнів. Методика підготовки до публічного виступу.

30. Факультативні заняття з української мови. Значення, зміст і завдання позакласної роботи з мови, її форми. Мовний гурток. Система позакласної роботи з української мови.

Питання з «Методики навчання української літератури»

1. Методика навчання української літератури, етапи її розвитку. Зміст і структура літературної освіти для шкіл різних типів. Принципи побудови курсу української літератури в 5-11 класах.

2. Залежність методики як навчального предмету від специфіки літератури як виду мистецтва та від освітньо-виховних завдань. Зв'язок методики літератури з іншими навчальними предметами: літературознавством, психологією, педагогікою, історією мови.

3. Основні державні документи, на основі яких планують навчальну діяльність з української літератури. Внесок видатних вітчизняних діячів науки та культури в розвиток методики української мови і літератури.

4. Урок як основна форма навчання літератури. Типи та структура уроків української літератури. Типи і структура уроків з розвитку мовлення здобувачів освіти.

5. Засоби вивчення української літератури: підручники, мультимедійні посібники, інформаційні технології та інші засоби навчання.

6. Основні етапи вивчення літературного твору.

7. Методика вивчення епічних творів.

8. Методика вивчення ліричних творів.

9. Методика вивчення драматичних творів.

10. Методика вивчення фольклорних творів.

11. Використання образотворчих засобів у контексті вивчення літературних творів.

12. Вивчення літературно-критичних статей та літературознавчих праць на уроках української літератури. Формування в учнів теоретико-літературних понять.

13. Специфіка вивчення літератури рідного краю.

14. Використання методу спостереження над літературним матеріалом. Метод аналізу, узагальнення, порівняння.

15. Метод наочності на уроках української літератури. Різноманітність та інтерактивність наочності.

16. Ігрові методи навчання літератури. Організація конкурсів, змагань, рольових ігор.

17. Організація самостійної роботи учнів. Метод проєктів, круглих столів, дискусій.

18. Основні прийоми взаємодії з учнями як структурні компоненти методів навчання.

19. Система творчих робіт та способи її організації в навчальній діяльності. Методика написання реферату на літературознавчу тему та використання опрацьованого матеріалу.

20. Навчання учнів робити порівняльну характеристику героїв твору. Навчання робити цитатну характеристику героя епічного твору. Навчання учнів відтворювати діалоги та полілоги, читання творів у ролях.

21. Складання конспекту, плану, тез, доповіді на літературну тему. Навчання учнів роботи з літературними джерелами.

22. Система роботи над усним переказом художнього тексту.

23. Розвиток літературних здібностей творчо обдарованих учнів.

24. Педагогічна діагностика навчальної діяльності здобувачів освіти з української літератури. Традиційні форми оцінювання різних видів навчальних завдань з української літератури. Нетрадиційні форми оцінювання знань учнів: тестування, моніторинг, рейтингова система.

25. Система навчання самостійному читанню. Організація уроків позакласного читання.

26. Випуск літературних газет, колективне відвідування театру, кіно, проведення екскурсій літературними місцями. Обговорення та узагальнення побаченого.

27. Принцип диференціації освітнього процесу та особливості проведення індивідуальної роботи з української літератури.

28. Проблемне навчання української літератури. Побудова питань для традиційної форми оцінювання: наукова конкретність їх формулювань, глибина проникнення у проблемне поле навчальної дисципліни.

29. Літературні гуртки. Організація народознавчої роботи в ЗЗСО. Система позакласної роботи з української літератури.

30. Шкільний літературний музей і його провідна роль в активізації навчальної діяльності, спрямованої на поглиблене вивчення української літератури.

Практичні питання з методики навчання української мови

1. Укладання питань для проведення бесіди-узагальнення на уроці з вивчення займенника для 7 класу.

2. Моделювання фрагменту уроку з використанням таблиць, схем та інших видів наочності для 5 класу. Тема: «Звуки мови: голосні та приголосні».

3. Доберіть для творчого диктанту односкладні речення різних типів. Зазначте в дужках тип речення. Чітко сформулюйте учням завдання.

5. Укладання фрагменту уроку вивчення певної теми з української мови, використовуючи інтерактивні методи навчання (клас і тему оберіть самостійно).

6. Укладання 2-3 тренувальних вправ з фразеології для 6 класу, обґрунтування їх доцільності.

7. Як відомо, учні часто плутають дієприкметники й прикметники. Укладання фрагменту уроку для 8 класу, на якому Ви поясните учням подібність і відмінність дієслівної форми і прикметника.

8. Моделювання фрагменту уроку формування понять, установлення закономірностей і правил для 6 класу. Тема: «Групи слів за вживанням: загальноживані й стилістично забарвлені слова, діалектні, професійні слова й терміни, просторічні слова. Пароніми».

9. Укладання фрагменту уроку вивчення нового матеріалу з застосуванням комп'ютерних технологій для 6 класу. Тема: «Прикметник як частина мови».

10. Укладання фрагменту уроку закріплення знань, умінь та навичок з презентацією для 7 класу. Тема: «Прислівник як частина мови».

11. Укладання фрагменту уроку повторення з презентацією для 8 класу. Тема: «Синтаксис як частина граматики поряд із морфологією. Синтаксичне значення. Синтаксичні одиниці. Види речень за метою висловлювання та емоційним забарвленням».

12. Укладання фрагменту уроку узагальнення та систематизації знань з презентацією для 7 класу. Тема: «Службові частини мови. Сполучник як частина мови».

13. Укладання фрагменту уроку з української мови для 10 класу на засадах компетентнісного підходу. Тема: «Риторика як мистецтво, наука й навчальна дисципліна».

14. Укладання фрагменту уроку формування (засвоєння) й удосконалення навичок та вмінь для 10 класу. Тема: «Лексикографія. Сучасні лексикографічні джерела: словники, довідкова література (у числі на електронних носіях). Інформативна й нормативна функції їх. Основні типи словників. Довідкові медіаресурси».

15. Моделювання фрагменту уроку щодо написання твору розповідного характеру про виконання дій у процесі малювання, вишивання, виготовлення маскарядного костюма в художньому стилі (7 клас).

Практичні питання з методики навчання української літератури

1. Моделювання фрагменту уроку української літератури для 6 класу з використанням традиційних та інтерактивних методів викладання літератури (тему оберіть самостійно).

2. Моделювання фрагменту уроку з використанням різних прийомів творчого читання для 7 класу.

3. Укладання фрагменту уроку української літератури для 5 класу з застосуванням інноваційних технологій під час вивчення програмової теми «Літературна казка І. Франка «Фарбований Лис»».

4. Укладання фрагменту уроку та медіа-презентації до програмової теми «Поетична творчість П. Тичини» для 5 класу.

5. Укладання фрагменту уроку та презентації для вивчення поетичного твору в 5 класі. Тема: «Картина навколишнього світу природи в поезіях Т. Шевченка».

6. Укладання фрагменту уроку української літератури для 5 класу з застосуванням інноваційних технологій під час вивчення програмової теми «Пригодницька повість Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі»».

7. Укладання фрагменту уроку та презентації для 5 класу. Тема: «Народна казка «Про правду і кривду»», змодельовати методичні форми роботи.

8. Моделювання уроку української літератури на засадах інтегрованого підходу до навчання для 5 класу. Тема: «Поезія Лесі Українки «Вечірня година» (мотив замилювання ідилією природи, пробудження гармонії в людській душі); «Джанні Родарі. «Місяць над Києвом»; «Максим Рильський. «Ліс зустрів мене, як друга»» (природа як джерело душевного і фізичного здоров'я людини, світ загадкових таємниць)».

9. Моделювання уроку української літератури на засадах компетентнісного підходу для 7 класу. Тема: «Михайло Стельмах. «Гуси-лебеді летять...»».

10. Укладання фрагменту морально-етичного уроку доброти, чуйності, турботи про рідних для 7 класу. Тема : «Григорій Тютюнник. «Климко»».

11. Бесіда за змістом вірша для 8 класу, що висловлює судження про патріотизм, про активну позицію кожного. Тема: «Володимир Сосюра. «Любіть Україну!»».

12. Укладання фрагменту уроку узагальнення та систематизації знань для 8 класу. Тема: «Михайло Коцюбинський. «Дорогою ціною»».

13. Укладання фрагменту уроку засвоєння нових знань та формування вмінь і навичок. Тема: «Література рідного краю. Ознайомлення із творами письменників-земляків» (клас і автора оберіть самостійно).

14. Укладання фрагменту нетрадиційного уроку для 9 класу Тема: «Родинно-побутові пісні: «Місяць на небі, зіроньки сяють...», «Цвіте терен, цвіте терен...», «Сонце низенько...», «Ой під вишнею, під черешнею...»».

15. Укладання фрагменту підсумкового уроку для 9 класу Тема: «Світова велич Тараса Шевченка».

Екзаменаційні білети складаються з трьох питань.

Зразок екзаменаційного білета:

1. Методи теоретично-практичного вивчення мови. Система усних і письмових тренувальних вправ і завдань. Інтерактивні методи навчання, їх характеристика. Сучасні цифрові інструменти (засоби) навчання.
2. Специфіка вивчення літератури рідного краю.
3. Укладання фрагменту уроку узагальнення та систематизації знань з презентацією для 7 класу. Тема: «Службові частини мови. Сполучник як частина мови».

Відповідь на теоретичне питання треба побудувати за принципом: *теоретичне положення – приклад*. Ілюстративний матеріал повинен бути змістовним, доречним, пов'язаним із практикою викладання української мови, української літератури в закладі загальної середньої освіти.

Під час відповіді здобувачі освіти висвітлюють **теоретичний матеріал**, підтверджують практичними вправами, завданнями тощо, які пов'язані з практичною діяльністю учителя-філолога закладу загальної середньої освіти.

Практичне завдання з методики навчання української мови/літератури

Завдання з означених начальних дисциплін передбачає відтворення випускником в аудиторії структурних складових уроку з української мови або літератури. Узагальнений зміст такого завдання спрямований на виявлення компетентностей здобувачів освіти щодо підготовки і проведення уроків різних типів у закладах загальної середньої освіти, а саме: укладання фрагменту уроку, добору вправ і завдань до конкретної теми, створення презентації тощо.

4. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

Критерії оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти з комплексного державного екзамену з навчальних дисциплін «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ», «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

Оцінка комплексного державного екзамену складається як сума за усну відповідь на три питання.

Знання та вміння здобувачів освіти перевіряються та виставляються з кожного завдання окремо в балах.

Одержаний бал означає рівень відповідної підготовки.

Максимально можлива оцінка, яку може набрати здобувач освіти за всі завдання, дорівнює 100 балам.

Білети до комплексного державного іспиту укладені відповідно до програм з навчальних дисциплін з фахових методик. Кожен білет охоплює по три питання (перше питання – методика навчання української мови (40 балів); друге питання – методика навчання української літератури (30 балів); третє

питання – практичне питання з методики навчання української мови/літератури (30 балів)). Оцінка відповіді здобувача освіти здійснюється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну систему оцінювання та шкалу оцінювання за ECTS.

ОЦІНЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів
1.	виявляє ґрунтовні знання змісту і структури чинних Програм з української мови ЗЗСО, НУШ	3
2.	вміє аналізувати структурно-змістові особливості підручників з української мови для 5–11 класів ЗЗСО, НУШ	4
3.	розуміє мету й зміст навчання української мови в школі, умови мотиваційного забезпечення навчальної діяльності з цього предмету та успішної організації, формування пізнавальної самостійності учнів	5
4.	знає загальнодидактичні й власне лінгвістичні принципи навчання української мови, репрезентує професійні вміння та навички добирати способи реалізації принципів навчання мови	5
5.	розрізняє та застосовує на практиці методи навчання мовивраховуючи конкретні умови вивчення мовного матеріалу	5
6.	наводить влучні приклади до класифікацій базових методичних понять	5
7.	обґрунтовує моделювання педагогічної діяльності, презентуючи фрагмент уроку	4
8.	виявляє глибокі знання педагогічної або методичної проблеми, пропонує практичні шляхи її розв’язання в ході вивчення конкретної теми з української мови в ЗЗСО	5
9.	наводить влучні приклади та аргументи, ілюструє відповідь прикладами-спостереженнями, почерпнутими під час педагогічної практики; мовленнєве оформлення відповіді є стилістично й граматично правильним	4
	Разом	40

«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів
1.	виявляє ґрунтовні знання змісту і структури чинних	3

	Програм з української літератури ЗЗСО, НУШ	
2.	вміє аналізувати структурно-змістові особливості підручників з української літератури для 5–11 класів ЗЗСО, НУШ	2
3.	розуміє мету й зміст навчання української літератури в школі, умови мотиваційного забезпечення навчальної діяльності з цього предмету та успішної організації, формування пізнавальної самостійності учнів	4
4.	знає загальнодидактичні й власне лінгвістичні принципи навчання української літератури, репрезентує професійні вміння та навички добирати способи реалізації принципів навчання літератури	4
5.	розрізняє та застосовує на практиці методи навчання української літератури враховуючи конкретні умови вивчення літературного матеріалу	4
6.	наводить влучні приклади до класифікацій базових методичних понять	3
7.	обґрунтовує моделювання педагогічної діяльності, презентуючи фрагмент уроку	3
8.	виявляє глибокі знання педагогічної або методичної проблеми, пропонує практичні шляхи її розв'язання в ході вивчення конкретної теми з української літератури в ЗЗСО	3
9.	наводить влучні приклади та аргументи, ілюструє відповідь прикладами-спостереженнями, почерпнутими під час педагогічної практики; мовленнєве оформлення відповіді є стилістично й граматично правильним	4
	Разом	30

Критерії оцінювання практичного завдання з методики навчання української мови/літератури

№ з/п	Вид діяльності	Кількість балів
1.	виявляє глибокі знання педагогічної або методичної проблеми, пропонує практичні шляхи її розв'язання в ході вивчення конкретної теми з української мови/літератури в ЗЗСО	4
2.	обґрунтовує моделювання педагогічної діяльності, презентуючи фрагмент уроку або розв'язуючи методичну задачу	4
3.	обирає та мотивує аспект вивчення запропонованої теми	4
4.	чітко визначає мовні явища та наводить їх класифікації; знає життєвий і творчий шлях письменника, ідейно-тематичну специфіку його творів, систему образів	6
5.	наводить влучні приклади та аргументи, ілюструє	6

	відповідь прикладами-спостереженнями, почерпнутими під час педагогічної практики	
6.	уміє встановлювати міжпредметні зв'язки у фрагменті уроку; мовленнєве оформлення відповіді є стилістично й граматично правильним	3
7.	уміє створювати презентації та дтримується вимог щодо їх укладання	3
	Разом	30

Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS

№ з/п	За шкалою ВГПК (в балах)	За шкалою ECTS	За національною шкалою
1.	90-100	A	Відмінно
2.	82-89	B	Добре
3.	75-81	C	Добре
4.	64-74	D	Задовільно
5.	60-63	E	Задовільно
6.	35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
7.	1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Загальні критерії оцінювання успішності здобуваів освіти, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у таблиці.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Здобувач вищої освіти засвідчує всебічні та систематизовані знання, демонструє глибину і детальність аналізу питань, уміння розкривати сутність теоретичних положень; правильно та вільно оперує категоріями і поняттями; доцільно і грамотно добирає необхідні для відповіді аргументи, ілюструє їх прикладами, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу; відповіді чіткі, логічні, конкретні, мова літературна. Виявляє здатність аналітичного науково-педагогічного мислення, добирає оптимальні методи, прийоми та способи навчання, дає їх обґрунтування, демонструє оригінальність, творчий потенціал.
«добре»	Здобувач вищої освіти підтверджує повне засвоєння програми державного іспиту, достатньо висвітлює теоретичні положення та з'ясовує суттєві аспекти питань, правильно визначає зміст основних понять, демонструє здібності аналітичного мислення, але при цьому допускає окремі неточності, його обґрунтування

	не завжди переконливе.
«задовільно»	Здобувач вищої освіти засвідчує знання основного матеріалу програми державного іспиту обсягом, який необхідний для подальшої практичної роботи; демонструє у цілому правильність розуміння наукових положень і понять по суті, однак відповідь вирізняється поверховістю або фрагментарністю, наявні неточності та помилки у змісті відповіді. У визначенні та виборі методів, прийомів та способів навчання переважає стереотипність.
«незадовільно»	Здобувач вищої освіти виявляє суттєві прогалини у засвоєнні програмового матеріалу, має значні труднощі в оперуванні категоріями та теоретичними положеннями; відповідь вирізняється обмеженістю, фрагментарністю, наявні грубі помилки; має труднощі у виборі методів, прийомів навчання, допускає помилки, виявляє обмеженість професійного мислення та несформованість відповідних умінь.

Критерії оцінювання практичного завдання з методики навчання української мови/літератури

«відмінно»	Здобувач освіти добре володіє теоретичним матеріалом шкільного курсу української мови/літератури. Матеріал уроку викладає чітко, логічно, послідовно. Фрагмент уроку написано згідно з вимогами. Враховано загальнодидактичні принципи науковості, наступності, перспективності, зв'язку теорії з практикою, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. До теми уроку доречно дібрано методи та прийоми навчання, системи завдань і вправ, використано дидактичний матеріал, зокрема у формі презентацій завдяки ТЗН, ІКТ.
«добре»	Здобувач освіти достатньо володіє загальними знаннями шкільного курсу української мови/літератури. Матеріал уроку викладає не завжди чітко. Загалом враховує загальнодидактичні принципи. Доречно добирає методи, прийоми навчання відповідно до теми та завдань уроку, проте припускається незначних огріхів. Використовує дидактичний матеріал, ТЗН, ІКТ.
«задовільно»	Здобувач освіти володіє загальними знаннями програмового матеріалу. Матеріал уроку викладає не завжди чітко й послідовно. Не повністю розкриває сутність теми уроку, не ілюструє прикладами. Методи та прийоми добирає не завжди вдало, не має стрункого структурування уроку. Недоречно використовує ТЗН. Допускає значні помилки.
«незадовільно»	Здобувач освіти не виявив системних загальних теоретичних знань з теми уроку, допускає значні фактичні помилки. Не завжди дотримується правильної

	структури уроку, вправи та завдання на закріплення одноманітні. Здобувач освіти не використовує додаткові засоби навчання. Не має сформованої культури мовлення.
--	--

Рекомендована література

1. Українська мова. 5-11 класи : навчальні програми, методичні рекомендації про викладання навчального предмета у закладах середньої освіти у 2019/2020 навчальному році / за ред. О. Ю. Котусенко. Харків : Ранок, 2019. 192 с.

2. Українська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), ідеї концепції «Нова українська школа» (2016 р.). Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Київ. 91 с.

3. Програми:

Українська мова 5-9 класи.

Українська мова 10-11 класи. Рівень стандарту (зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 826). Київ, 2017. 14 с.

Українська мова 10-11 класи. Рівень стандарту, академічний рівень (зі змінами, затвердженими наказом МОН від 14.07.2016 № 826). Київ, 2017. 24 с.

4. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.). «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795).

5. Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М., Романенко Ю.О., Блажко М.Б., Ткач П.Б., Панченков А.О., Волошенюк О.В.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 № 1031).

6. Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

7. Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

8. Модельна навчальна програма «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А, Тригуб І. А., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Овдійчук Л. М., Дячок С. О., Макаренко В. М.). Рекомендовано Міністерством

освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2023 року № 1226).

9. Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883).

10. Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М., Романенко Ю.О., Блажко М.Б., Ткач П.Б., Панченков А.О., Волошенюк О.В.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 № 1031).

11. Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О.). Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001).

Методика навчання української мови

Основна:

1. Горошкіна О., Попова Л., Нікітіна А. Теорія і практика навчання української мови в старших класах. Харків : Основа, 2012. 171 с.

2. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 202 с.

3. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.

4. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підручник для студентів філологічних факультетів університетів; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2005. 400 с.

5. Остапенко Н., Симоненко Т. Технологія сучасного уроку рідної мови : навчальний посібник. Київ : Академія, 2011. 248 с.

6. Практикум з методики навчання української мови для студентів освітнього рівня «бакалавр» освітньо-професійної програми «Українська мова і література» / укл. Н. І. Скрипник, Ю. Б. Лебедь. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 124 с.

7. Семенов О., Грищенко О. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя гуманітарних дисциплін : посібник. Київ: Академія,, 2015. 217 с.

8. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / за заг. ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

Додаткова:

1. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8-9 класах : метод. посібник. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.

2. Грибан Г.В., Кучерук О. А. Практикум з методики викладання української мови : навчально-методичний посібник. Київ : Кондор, 2003. 160 с.

3. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. Київ : Ленвіт, 2000. 272 с.

4. Кочан І., Захлюпана Н. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2005. 250 с.

5. Кочан Н., Захлюпана Н. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів, 2002. 249 с.

6. Нова українська школа: поради для вчителя. / за ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208с.

7. Основи мовної комунікації : навчальний посібник / І. А. Кучеренко, Л.І. Мамчур; МОН України, Уманський держ. пед. у-тет імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2018. 270 с.

8. Пентилюк М., Окуневич Т. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2010. 134 с.

9. Пентилюк М., Окуневич Т. Сучасний урок української мови : навчальний посібник. Харків : Основа, 2007. 170 с.

10. Пентилюк М.І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2010. 134 с.

11. Попович А. Методика навчання української мови в старших класах : навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 95 с.

12. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс : посібник для студентів ; за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2011. 366 с.

13. Семенов О. Ефективні технології навчання у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців ; за ред. О. Семенов. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 376 с.

14. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.

15. Фідкевич О., Богданець-Білоskalенко Н. Зміст і функції багатомовної комунікативної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти з навчанням мов національних меншин. *Український педагогічний журнал*, 2020. № 3.С. 66–74.

Шкільні підручники з української мови:

1. Українська мова. НУШ 5 клас

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/5klas/ukrainska5/>

2. Українська мова. НУШ 6 клас

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/6klas/ukrainska6/>

3. Українська мова. НУШ 7 клас

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/7klas/ukrainska7/>

4. Заболотний О. В. Українська мова: підручник для 8 класу. Київ : Генеза, 2021. 224 с.

5. Авраменко О. М. Українська мова: підручник для 9 класу. Київ : Грамота, 2017. 180 с.
6. Глазова О. П. Українська мова: підручник для 10 класу. Харків : Ранок, 2018. 224 с.
7. Авраменко О. М. Українська мова: підручник для 11 класу. Київ : Грамота, 2019. 208 с.
8. Український правопис. Харків: Вид. «Фоліо». 2019.

Методика навчання української літератури

Основна:

1. Куцевол О. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2009. 464 с.
2. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах : навчальний посібник для студентів-філологів. Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.
3. Слижук О. Методика викладання української літератури: конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 138 с.
4. Токмань Г. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
5. Яценко Т. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2016. 360 с.

Додаткова:

1. Бабійчук Т. Сучасна медіаосвіта: відеофрагменти художніх творів на заняттях української мови та літератури в педагогічному коледжі. Житомир : Видавець О. Євнюк, 2017. 372 с.
2. Бондаренко Ю. Загальна модель шкільного навчання української літератури. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 392 с.
3. Бондаренко Ю. Методика шкільного вивчення сюжетно-композиційної організації епічного твору: теорія і практикум : навч. посібник для студентів філологічних факультетів. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. 181 с.
4. Бондаренко Ю. Методика шкільного вивчення української літератури на засадах ідеаційно-концептуального підходу: теорія і практикум : навч. посібник для студентів філологічних факультетів. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2012. 260 с.
5. Лісовський А. Етюди з методики викладання літератури : навчальний посібник Київ: Ленвіт, 2013. 105 с.
6. Марко В. Аналіз художнього твору. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.
7. Методика викладання літератури : термінологічний словник за ред. А. Ситченка. Київ : Видавничий Дім «ІнЮре», 2008. 132 с.
8. Нежива Л. Теорія і практика вивчення літературних напрямів українського письменства в школі. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. 156 с.
9. Орлова О. Художнє сприйняття : теорія і методика : навчальний посібник. Полтава, 2013. 177 с.

10. Сиротенко В. Історія української літератури ХХ сторіччя та методика її викладання. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 392 с.

11. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу. Київ : Ленвіт, 2004. 304 с.

12. Шуляр В. Сучасний урок української літератури. Миколаїв : Іліон, 2014. 553 с.

13. Шуляр В., Огренич Н. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах сучасної школи : навчально-методичний посібник. Миколаїв : Видавець: Ганна Гінкул, 2009. 208 с.

14. Яценко Т. О., Шевченко З. О. Художня література в контексті світової культури : метод. посіб. Київ : Педагогічна думка, 2012. 136 с.

15. Яценко Т. О. Вивчення літератури модернізму в старшій школі : методичний посібник. Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. 144 с.

Шкільні підручники з української літератури:

1. Авраменко О. М. Українська література : підручник для 5 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2013. 288 с.

2. Коваленко Л. Т. Українська література : підруч. для 5 кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Вид. дім «Освіта», 2013. 288 с.

3. Авраменко О. М. Українська література : підручник для 6 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2014. 264 с.

4. Коваленко Л. Т. Українська література : підруч. для загальноосвіт. навч. закладів 6 клас. Київ: Вид. дім «Освіта», 2014. 240 с.

5. Коваленко Л. Т. Українська література : підручник для 7 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ: Освіта, 2015. 272 с.

6. Міщенко О. І. Українська література : підруч. для 7 класу загальноосвіт. навч. Закладів. Київ : Генеза, 2015. 264 с.

7. Авраменко О. Українська література : підруч. для 8 класу загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2016. 256 с.

8. Міщенко О. І. Українська література : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Генеза, 2016. 272 с.

9. Слоньовська О. В. Українська література : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Літера ЛТД, 2016. 352 с.

10. Коваленко Л. Т. Українська література : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: УОВЦ «Оріон», 2016. 288 с.

11. Пахапенко В. І. Українська література : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Грамота, 2016. 272 с.

12. Міщенко О. І. Українська література : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Генеза, 2017. 280 с.

13. Коваленко Л. Т. Українська література : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : УОВЦ «Оріон», 2017. 320 с.

14. Авраменко О. Українська література : підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закл. Київ: Грамота, 2017. 336 с.

15. Слоньовська О. В. Українська література : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / О. В. Слоньовська, Н. В. Мафтин, Н. М. Вівчарик, Н. С. Курінна, Л. Т. Шевчук. Київ : Літера ЛТД, 2017. 288 с.

16. Авраменко О. Українська література : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень). Київ : Грамота, 2010. 260 с.

17. Українська література : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів (профільний рівень) / Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, О. Слоньовська та ін. Київ : Освіта, 2010. 416 с.

18. Українська література : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / Г. Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, О. В. Слоньовська та ін.; за заг. ред. Г. Ф. Семенюка. Київ : Освіта, 2011. 416 с.

19. Мовчан Р. В., Авраменко О. М., Пахаренко В. І. Українська література : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів (рівень стандарту, академічний рівень) / наук. ред. Р. В. Мовчан. Київ: Грамота, 2011. 352 с.

20. Українська література. 11 клас. Профільний рівень : Хрестоматія-довідник / Упоряд. О. І. Борзенко. Київ: Ранок, 2011. 880 с.

21. Українська література : Хрестоматія для підготовки до ЗНО / упоряд. та перед. О. М. Авраменко. 3-тє вид., випр. й доп. Київ : Грамота, 2016. 496 с.

Інформаційні ресурси:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

2. Програми з української мови. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

3. Підручники з української мови, української літератури для 5-11 класів ЗЗСО (НУШ – 5,6). URL: <https://pidruchnyk.com.ua/5klas/ukrainska5/>

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/6klas/ukrainska6/>

URL: <https://pidruchnyk.com.ua/7klas/ukrainska7/>

4. Офіційний сайт МОН України. URL: <http://www.mon.gov.ua>

5. Всеукраїнський рекламно-інформаційний журнал «Сучасна освіта». URL: <http://www.sosvita.com.ua>

6. Вчителю-словеснику. URL: <http://1slovo.ucoz.com/>

7. Дивослово: щомісячний науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL: <http://dyvoslovo.com.ua/>

8. Для вчителів української мови URL: <http://www.glazova.org.ua/>

9. Для вчителя української мови та літератури, розробки уроків. URL: www.uroki.net/

10. Електронне фахове видання «Українська мова і література в школі» URL: <http://www.ukr-inschool.edu-ua.net/> 6

11. Записник сучасного вчителя URL: <http://notatka.at.ua/>

12. Матеріали для Нової української школи – планування, розробки уроків, дидактичні та методичні матеріали, підручники та зошити. URL: <https://subject.com/lesson/mova/3klas/17.html>
13. Методичний портал URL: <http://metodportal.net/>
14. Наша школа: Портал вчителів України URL: <http://www.nashaskola.org.ua/>
15. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
16. Освіта.ua URL: <http://osvita.ua/>
17. Острів знань. URL: <http://ostriv.in.ua/>
18. Офіційний сайт української мови. URL: <http://ukrainskamova.at.ua/>
19. Сайт вчителів української мови та літератури. URL: <http://ukrmetod.at.ua/>
20. Сайт для учителів української мови і літератури. Українська мова. Українська література. Зарубіжна література. Позакласна робота. URL: <http://internet-centr.dp.ua>
21. Самоосвіта вчителів української мови та літератури (Інтернет-ресурси на допомогу вчителям словесникам. URL: <http://skvschool2.ucoz.ru>
22. Українська мова та література. URL: <http://ukrmova.dn.ua/index.html>
23. Українська філологія. URL: <http://filology.info/>
24. Урок розвитку зв'язного мовлення. Робота над деформованим текстом: перестановка окремих речень. URL: <http://litmisto.org/ua/?p=26693>
25. Уроки державної мови. URL: <http://mova.kreschatic.kiev.ua/>
26. Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
27. Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. URL: <http://www.dnpb.gov.ua>
28. Національної парламентської бібліотеки України. URL: <http://www.nplu.org>
30. Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua>